

SMRTNA OZLJEDA NA RADU U REVIZIJSKOM OKNU

U tvorničkom krugu poslodavca X.X. pri obavljanju poslova čišćenja interne kanalizacije* u revizijskom oknu dogodila se smrtna ozljeda dvije osobe na radu ** A.A. i B.B.

Analiza ovog događaja temelji se na nalazima nadležnog inspektora rada u području zaštite na radu, Ministarstva rada i mirovinskoga sustava, te Inspektorata rada koji je obavio očevid na

mjestu događaja i poduzeo propisane inspeksijske mjere kako bi se spriječilo ponavljanje ovakvog ili sličnog događaja.

OPIS DOGAĐAJA

Prema nalogu voditelja poslova M.M., ovlaštenika poslodavca X.X. za provedbu mjera zaštite

*Sustavi kanalizacije i odvodnje grade se i koriste da bi se očuvala čistoća voda i tla, kao i da bi se zaštitile razne građevine. Korisnici ovih sustava dužni su kontrolirati, čistiti i održavati sustave kanalizacije i otklanjati oštećenja kako bi sustav uvijek bio sposoban za rad. Sustav interne kanalizacije u vlasništvu je pravnih ili fizičkih osoba, a sastoji se od instalacija, objekata i uređaja za sakupljanje i pročišćavanje otpadnih voda, te građevina i uređaja za odvod sakupljenih voda do revizijskog okna na spoju s javnom kanalizacijom. Pravne ili fizičke osobe dužne su sustav interne kanalizacije održavati u stanju funkcionalne sposobnosti. Sustav interne kanalizacije mora biti izveden na način koji omogućava njegovo nesmetano održavanje i čišćenje, te koji isključuje mogućnost zagađivanja ili onečišćivanja okoliša bilo razlijevanjem otpadnih voda po površini, bilo prodiranjem zagađenih voda u podzemne slojeve. Korisnici interne kanalizacije dužni su agresivne, toksične i patogenim klicama i virusima zagađene vode, kao i radioaktivne vode prije ispuštanja u javnu kanalizaciju pročititi i neutralizirati putem posebnih uređaja za pročišćavanje.

Zakon o zaštiti na radu (N.N., br. 71/14., 118/14. i 154/14.); (u daljnjem tekstu: ZZR), kojemu je svrha sustavno unapređivanje sigurnosti i zaštite zdravlja radnika, sprečavanje ozljeda na radu, profesionalnih bolesti i drugih bolesti u vezi s radom, *odnosi se na radnike i na osobe na radu* (čl. 1., st. 2. ZZR-a), tj. obveze poslodavca u provođenju zaštite na radu u odnosu na radnike odnose se i na osobe na radu. Na mjestima rada, odnosno u prostoru ili prostoriji koju poslodavac koristi za obavljanje poslova i koji je pod njegovim izravnim ili neizravnim nadzorom, osim radnika (koji je fizička osoba koja u radnom odnosu obavlja poslove za poslodavca), poslove mogu obavljati i *osobe na radu*.

**Odbrom članka 3., stavak 1., točka 10. ZZR-a propisano je: «*Osoba na radu* je fizička osoba koja nije u radnom odnosu kod tog

poslodavca, ali za njega obavlja određene aktivnosti, odnosno poslove (osoba na stručnom osposobljavanju za rad; osoba na sezonskom radu za obavljanje privremenih, odnosno povremenih sezonskih poslova u poljoprivredi; **osoba koja radi na određenim poslovima u skladu s posebnim propisom**; redoviti student i redoviti učenik srednjoškolske ustanove na radu u skladu s posebnim propisom; osoba koja radi kao volonter, naučnik, student i učenik na praksi, osoba koja radi u vrijeme izdržavanja kazne zatvora ili odgojne mjere i slično).»

Odbrom članka 44. Zakona o radu (N.N., br. 93/14.) propisano je da je Agencija za privremeno zapošljavanje (u daljnjem tekstu: agencija) poslodavac koji na temelju ugovora o ustupanju radnika, ustupa radnika drugom poslodavcu (u daljnjem tekstu: korisnik) za privremeno obavljanje poslova, a ustupljeni radnik, u smislu ovoga zakona, je radnik kojeg agencija zapošljava radi ustupanja korisniku. Odbrom članka 49. istoga zakona propisano je da je agencija ustupljenog radnika prije upućivanja korisniku dužna upoznati s posebnim profesionalnim znanjima ili vještinama za obavljanje posla kod korisnika, kao i sa svim rizicima obavljanja posla koji se odnose na zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, i u tu svrhu dužna je ustupljenog radnika osposobiti prema propisima o zaštiti zdravlja i sigurnosti na radu, osim ako ugovorom o ustupanju radnika nije ugovoreno da te obveze izvrši korisnik. Isto tako, agencija je dužna ustupljenog radnika usavršavati i upoznavati s novim tehnologijama rada za obavljanje poslova za koje je ugovoreno da će se radnik ustupati, osim ako ugovorom o ustupanju tu obvezu nije preuzeo korisnik. *Dalje, odbrom članka 50. istoga zakona, propisano je da se korisnik u odnosu na ustupljenog radnika smatra poslodavcem u smislu obveza primjene odredbi ovoga i drugih zakona i propisa kojima su uređeni sigurnost i zaštita zdravlja na radu i posebna zaštita određenih grupa radnika.*

na radu, A.A., B.B. i D.D. obavljali su poslove čišćenja interne kanalizacije u tvorničkom krugu poslodavca. Kada su došli do zadnjeg revizijskog okna dubine 3,5 m, započeli su radni postupak s kombiniranom opremom za visokotlačno pranje i usisavanje koja se nalazi na vozilu-cisterni. Vozilo na stražnjoj strani ima hidraulični uređaj s visokotlačnim crijevom (radni tlak: 120–200 bara) s posebnim mlaznicama za probijanje nataloženih nečistoća u kanalizaciji i crijevo za usisavanje nečistoća. Mlaznice omogućavaju (s obzirom na svoju geometriju) da se talog u kanalskoj cijevi po potrebi samo probije ili da se kompletan talog koji nastaje u njoj očisti te is-pumpa.

Radnik D.D. upravljao je hidrauličnim uređajem i spustio visokotlačno crijevo s mlaznicom u okno, dok je A.A. ušao u okno s namjerom da usmjeri crijevo s mlaznicom, pri čemu je došlo do trovanja nepoznatim plinom. S obzirom da se A.A. koji je bio u revizijskom oknu nije odzivaio na pozive, B.B. odlučio se spustiti u okno, ali nažalost i on se otrovao nepoznatim plinom. Radnik D.D. odmah je obustavio radni postupak i o događaju telefonom obavijestio Službu 112 i odgovorne osobe poslodavca.

PROVEDBA PROPISA ZAŠTITE NA RADU

Očevid navedenog događaja obavio je inspektor rada u području zaštite na radu u suradnji s djelatnicima policije. Inspekcijskim nadzorom utvrđene su bitne činjenice o mjestu događaja.

Radnik poslodavca D.D. izjavio je da su kanalizacijska okna čistili prema potrebi, obično svakih mjesec dana i da nikada do sada radnici koji su silazili u okna nisu osjetili probleme s disanjem, pa zbog toga nisu nosili nikakvu opremu za zaštitu dišnih organa. A.A. i B.B. ugušili su se nepoznatim plinom prilikom obavljanja uobičajenog radnog zadatka. Iako vrsta i podrijetlo plina nisu utvrđeni, to ne isključuje odgovornost poslodavca u organiziranju i provedbi mjera zaštite na radu. Jer, odredbama čl. 10. ZZR-a propisano je da je zaštita na radu kao sustavno organizirano djelovanje sastavni dio organizaci-

je rada i izvođenja radnog postupka koje poslodavac ostvaruje primjenom osnovnih, posebnih i priznatih pravila zaštite na radu skladu s općim načelima prevencije.

Nadalje, odredbama čl. 17. ZZR-a propisano je da je poslodavac obavezan provoditi prevenciju u svim radnim postupcima, u organizaciji rada i upravljanju radnim postupcima, pri čemu mora osigurati radnicima najveću moguću razinu zaštite na radu, a pri organiziranju i provođenju zaštite na radu, poslodavac je obavezan uvažavati prirodu obavljanih poslova te prilagoditi zaštitu na radu promjenjivim okolnostima zbog poboljšanja stanja. U svrhu unapređivanja sigurnosti i zaštite zdravlja radnika poslodavac je obavezan poboljšavati razinu zaštite na radu i usklađivati radne postupke s promjenama i napretkom u području tehnike, zdravstvene zaštite, ergonomije i drugih znanstvenih i stručnih područja, te ih je obavezan organizirati tako da smanji izloženost radnika opasnostima, štetnostima i naporima.

Odredbama članka 18. ZZR-a propisano je da je poslodavac obavezan procjenjivati rizike za život i zdravlje radnika i osoba na radu, posebno u odnosu na sredstva rada, radni okoliš, tehnologiju, fizikalne štetnosti, kemikalije, odnosno biološke agense koje upotrebljava, uređenje mjesta rada, organizaciju procesa rada i dr., te je propisano da je poslodavac obavezan imati procjenu rizika u pisanom ili elektroničkom obliku *koja odgovara postojećim rizicima na radu i u vezi s radom* i koja je dostupna radniku na mjestu rada. Nadalje, odredbom članka 1., stavak 1. Pravilnika o izradi procjene rizika (N.N., br. 112/14.) propisani su uvjeti, način i metoda izrade procjene rizika, obvezni sadržaji obuhvaćeni procjenom i podaci na kojima se procjena rizika temelji te klasifikacija opasnosti, štetnosti i napora na radu i u vezi s radom. Odredbama članka 4. istoga pravilnika propisano je da poslodavac mora imati procjenu rizika za sve poslove koje za njega obavljaju radnici i osobe na radu te da procjena rizika mora odgovarati postojećim opasnostima, štetnostima i naporima.

Kod radova u oknima (šahtovima) u pravilu treba predvidjeti mogućnost pojave opasnih plinova i prije ulaska radnika u okna treba pro-

vjeriti prisutnost istih. U oknima u kojima se mogu pojaviti opasni plinovi ne smije se ulaziti bez prethodnog provjetravanja ili otklanjanja opasnosti na neki drugi provjeren i siguran način. Odredbom čl. 41. ZZR-a propisano je da je poslodavac obvezan osigurati da sredstva rada i osobna zaštitna oprema u uporabi budu u svakom trenutku sigurni, održavani, prilagođeni za rad i u ispravnom stanju te da se koriste u skladu s pravilima zaštite na radu, tehničkim propisima i uputama proizvođača tako da u vrijeme rada ne ugrožavaju radnike.

POVREDA PROPISA

Poslodavac X.X. počinio je niz povreda propisa iz područja zaštite na radu, a u ovom primjeru bit će navedeni samo oni koji su izravno vezani s opisanim događajem.

Na temelju odredbe članka 42., stavak 5. Zakona o Inspektoratu rada (N.N., br. 19/14.), inspektor rada je po službenoj dužnosti podnio kaznenu prijavu nadležnom Državnom odvjetništvu protiv poslodavca X.X. i ovlaštenika M.M. zbog osnovane sumnje da su počinili teško kazneno djelo protiv opće sigurnosti - dovođenje u opasnost života opće opasnom radnjom ili sredstvom, opisano u odredbama članka 215., stavak 2. i 3. i članka 221., stavak 1. i 2., u vezi sa člankom 222., stavcima 1., 2., 3. i 4. Kaznenog zakona (N.N., br. 125/11. i 144/12.) jer:

- je suprotno odredbi članka 44., stavak 1. ZZR-a kojom je propisano da je poslodavac obvezan planirati, pripremati i provoditi radne postupke te razraditi i primjenjivati tehnologiju rada tako da ne ugrožava sigurnost i zdravlje radnika, uvažavajući pri tome najvišu moguću razinu zaštite od rizika na radu i u vezi s radom, u skladu s pravilima zaštite na radu i drugim propisima, dopustio obavljanje radnog postupka čišćenja interne kanalizacije suprotno odredbama zaštite na radu,
- nije u skladu s odredbom članka 18. ZZR-a izradio procjenu rizika za poslove na mjestu rada čišćenja kanalizacije, odnosno procjena rizika nije odgovarala posto-

jećim rizicima na radu i u vezi s radom i nije pisanim uputama osigurao provedbu procesa rada u skladu s propisima zaštite na radu,

- poslodavac nije osigurao odgovarajuću osobnu zaštitnu opremu pri obavljanju poslova čišćenja kanalizacije jer organizacijskim mjerama, odnosno osnovnim pravilima zaštite na radu nije bilo moguće otkloniti ili u dovoljnoj mjeri ograničiti rizike za sigurnost i zdravlje radnika (čl. 41. ZZR-a).

PODUZETE INSPEKCIJSKE MJERE

Tijekom očevida inspektor rada je na temelju ovlasti iz odredbe članka 36., stavak 1. Zakona o Inspektoratu rada (u daljnjem tekstu: ZIR); (kojom je propisano da se u slučaju utvrđene nezakonitosti izriče, odnosno određuje odgovarajuća upravna mjera, u skladu s odredbom članka 91., stavak 1., podstavak 2. ZIR-a) donio usmeno rješenje upisano u zapisnik o inspeksijskom nadzoru kojim je poslodavcu, na vrijeme dok ne otkloni utvrđeni nedostatak, zabranio obavljanje radnog postupaka protivno ZIR-u i drugim propisima, te drugo ponašanje ili postupanja koje je protivno odredbama članka 44. ZIR-a. Odredbom članka 44. ZIR-a propisano je da je poslodavac obvezan planirati, pripremati i provoditi radne postupke te razraditi i primjenjivati tehnologiju rada tako da ne ugrožava sigurnost i zdravlje radnika, uvažavajući pri tome najvišu moguću razinu zaštite od rizika na radu i u vezi s radom, u skladu s pravilima zaštite na radu i drugim propisima, i da je poslodavac obvezan osigurati da samo radnici koji su dobili odgovarajuće upute smiju imati pristup mjestima na kojima postoji ozbiljna i specifična opasnost, a poslodavac ove obveze ostvaruje u skladu s procjenom rizika koju je obvezan usklađivati sa znanstvenim i stručnim spoznajama, odnosno napretkom.

Poslodavac je imao izrađenu procjenu rizika za poslove na mjestu rada čišćenja kanalizacije, ali procjena rizika nije odgovarala postojećim rizicima na radu i u vezi s radom. Osim toga, poslodavac nije osigurao odgovarajuću osobnu zaštitnu opremu (čl. 41. ZZR-a) jer organizacij-

skim mjerama, odnosno osnovnim pravilima zaštite na radu nije bilo moguće otkloniti ili u dovoljnoj mjeri ograničiti rizike za sigurnost i zdravlje radnika.

U skladu s odredbom čl. 92., st. 1., podst. 1. ZZR-a, u provedbi inspekcijskog nadzora u području zaštite na radu, nadležni inspektor je usmenim rješenjem upisanim u zapisnik o inspekcijskom nadzoru naredio poslodavcu izradu procjene rizika za poslove čišćenja interne kanalizacije na mjestu rada, a zbog počinjenja prekršaja opisanog u odredbi čl. 98., st. 1., podst. 1. ZZR-a, nadležni inspektor izrekao je

novčanu kaznu na mjestu izvršenja prekršaja poslodavcu pravnoj osobi i odgovornoj osobi pravne osobe.

Kaznena prijava podnesena je nadležnom Državnom odvjetništvu zbog utemeljene sumnje o počinjenju kaznenog djela opisanog u poglavlju Povreda propisa.

Inspektor je donio i druga rješenja s naređenjima za otklanjanje utvrđenih nedostataka iz područja zaštite na radu koji ovom prilikom nisu navedeni jer nisu izravno povezani s opisanim događajem.

*Đuro Čižmar, dipl. ing. stroj.
Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, Inspektorat rada
Zagreb*